

Opis źródła:

List Władysława Semkowicza, historyka i slawisty do Czecha Jaroslava Bidlo, także naukowca, językoznawcy zajmującego się Słowiańszczyzną. List został napisany w 1936 r. i obrazuje w jaki sposób napięte stosunki między Polską, a Czechosłowacją przekładały się na życie codzienne naukowców, którzy wspólnie zajmowali się działalnością na rzecz zbliżenia słowiańskich narodów.

Miejsce wydania:

Marek Ďurčanský, *Korespondencja Władysława Semkowicza i Jaroslava Bidlo. Karta z historii stosunków naukowych polsko-czeskich w okresie międzywojennym*, „Krakowski Rocznik Archiwalny”, T. 18, (2012), s. 146-147.

Miejsce przechowywania oryginału źródła:

Archiwum Akademii Nauk Republiki Czeskiej w Pradze (Masarykův ústav – Archiv Akademie věd České republiky, spuścizna J. Bidlo, karton 5, jednostka 554 oraz karton 9, jednostka 844

Tekst źródła:

W. Semkowicz do J. Bidla, 21.08.1936 Sofia

Czcigodny Panie Profesorze!

Pan Sekretarz Generalny Polskiej Akademii Umiejętności Prof. Kutrzeba dał mi do przeczytania list Pana Profesora z d. 25 paźdz[iernika] br. w sprawie zatrzymania map i książek Dra Szalarskiego⁵⁰ na granicy przez władze czechosłowackie po kongresie geografów i etnografów słowiańskich w Soii.

Czcigodny Pan Profesor ma z powodu tych przykrych wypadków nie mniej zmartwień i trosk niż my, i wiem, że pragnąłby podobnie jak i my, aby przynajmniej koła uczone nie były narażone na skutki smutnego stanu rozdrażnienia, jakie panuje między naszymi państwami. Czcigodny Pan Profesor był tak uprzejmy i łaskaw interweniować u władz czechosłowackich w sprawie udzielenia mi wizy powrotnej z Bułgarii przez poselstwo c[esko]s[łowackiego] w Soii. Ponieważ Pan Profesor we wspomnianym liście dotyka tej sprawy, przeto – nie wdając się w meritum sprawy Dra Szalarskiego, w której to sprawie

Pan Profesor otrzyma wyjaśnienia od p. Kutrzeby – chciałem tylko wyjaśnić, dlaczego nie skorzystałem ze sposobności przychylnego ustosunkowania się władz c[esko]sl[owackich] do mego powrotu przez terytorjum Państwa C[esko]Sl[owackiego]. Po kongresie w Sofi i całotygodniowej wycieczce kongresowej pozostałem z żoną w Warnie do końca września. W międzyczasie, mniej więcej w połowie września, doszła mnie z Krakowa wiadomość o tym, co spotkało Dra Szalarskiego. Nie znając szczegółów sprawy, mogłem słusznie się obawiać, że mnie mogłoby spotkać to samo, gdyż miałem z sobą także mapy i liczne broszury. Znając małą inteligencję najniższych organów celnych, nie orientujących się w rzeczach naukowych, nie chciałem narażać przede wszystkim towarzyszącej mi żony na przykrości rewizji celnej i jej niepewnego wyniku, dlatego wolałem po tym co zaszło z Drem Szalarskim, nie ryzykować przewozu moich map i książek i powrócić drogą okrężną na Rumunię.

Drogi Panie Profesorze! Jako ludzie nauki obaj głęboko bolejemy nad tym, że nienormalne stosunki polityczne tak dotkliwie odbijają się na naszych osobach i na naszych pracach, nie mających nic wspólnego z polityką. Ja doprawdy nie mogę pojąć, co jest powodem tej awersji w stosunku do mnie i bardzo bym pragnął wiedzieć, dlaczego mnie właśnie, jak najżyczliwiej odnoszącego się do Państwa C[esko]Sl[owackiego], spotyka takie stanowisko. Zapewniam Pana Profesora, że mnie to nie zraża do Was ani do dalszej pracy nad zbliżeniem i wzajemnym poznaniem się naszych narodów.

Należy Panie Profesorze dalej pracować nad złagodzeniem tych stosunków przynajmniej w sferze ludzi nauki i w tym kierunku powinniśmy wyżyć nasze siły i starania.

Proszę przyjąć Panie Profesorze Drogi wyrazy mego głębokiego Szacunku i poważania
Władysław Semkowicz

Słowniczek pojęć.

Profesor Kutrzeba - Stanisław Kutrzeba (1876–1946), profesor historii prawa na UJ, gdzie w latach 1932/33 był rektorem. Ponadto udzielał się w Polskiej Akademii Umiejętności pełniąc funkcję sekretarza generalnego, jak również prezesa w latach 1939-1946.¹

Dr Szaflarski – Józef Szaflarski (1908-1989), geograf związany z Uniwersytetem Jagiellońskim, a później po II wojnie światowej także uczelniami wyższymi w Katowicach.²

¹ P. Biliński, *Stanisław Kutrzeba. Biografia naukowa i polityczna*, Kraków 2011; E. Bojenko-Izdebska, *Stanisław Kutrzeba*, [w:] *Jubileuszowa Księga Nauk Politycznych*, [red. A. Zięba], Kraków 2015, s. 103-111.

² *Prof. zw. dr hab. Józef Szaflarski*, <https://www.ue.katowice.pl/uczelnia/o-uczelni/poczet-reaktorow/jozef-szaflarski.html> [stan z dnia 29.07.2024].

Pytania do źródła.

Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i średniej:

1. Dlaczego Władysław Semkowicz obawiał się przejazdu przez Czechy?
2. Co było powodem konfliktu między Polską a Czechosłowacją?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony):

1. Na podstawie tekstu, a także wiedzy własnej odpowiedz z jakimi problemami musieli zmagać się Polscy i Czechosłowaccy naukowcy w okresie międzywojennym?
2. Czy znasz jeszcze jakieś inne sytuacje (z historii lub współczesności) gdzie polityka bezpośrednio wpływała na świat nauki?
3. Jakie były konsekwencje konfliktu polsko-czechosłowackiego w okresie międzywojennym dla Europy Środkowo-Wschodniej?

Wskazówki:

Odpowiadając na powyższe pytania warto spojrzeć na relacje polsko-czechosłowackie wychodząc od konfliktu granicznego między obydwoma krajami po I wojnie światowej. Następnie należałoby zwrócić uwagę na różnicę interesów między obydwoma państwami co ostatecznie okazało się niekorzystne zarówno dla Czechosłowacji jak i Polski. Nie znajdując porozumienia, zwłaszcza na płaszczyźnie militarnej stały się łatwym przeciwnikiem dla III Rzeszy, która rozegrała spory między obydwoma krajami na swoją korzyść.

Literatura pomocnicza:

Gawron K., *Stosunki polsko-czechosłowackie w latach 1918-1939 jako przyczynek do badań nad konfederacją polsko-czechosłowacką 1939-1943*, „Historia i Polityka”, Nr 1, (2005), s. 47-78.

Kamiński K.M., *Konflikt polsko-czeski 1918-1921*, Warszawa 2001.

Kornat M., Wołos, M., *Józef Beck*, Kraków 2021.

Kozeński J., *Czechosłowacja w polskiej polityce zagranicznej w latach 1932-1938*, Poznań 1964.

Najważniejsze cezury:

Druga połowa lat 30tych XX wieku przyniosła zaostrzenie konfliktu polsko-czechosłowackiego z powodu zbliżenia polityki Józefa Becka z polityką II Rzeszy,

doprowadzając ostatecznie do zajęcia Zaolzia w 1938 r. kosztem Czechosłowacji. List Semkowicza opisujący jak problemy polityczne wpływały na naukę, powstał więc w okresie gdy napięcie między obydwoma krajami rosło.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Tomasz Jacek Lis